

سند تحول و پیشرفت روستای عزت آباد
شهرستان سیرجان، استان کرمان
(متن پیشنهادی)

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

مرکز مطالعات و پژوهش های اقتصادی

۱. شناسنامه و معرفی اولیه روستا

۱-۱. موقعیت جغرافیایی و جایگاه روستا

عزت آباد یکی از روستاهای شهرستان سیرجان است که در یک پهنه اقتصادی و اجتماعی متأثر از فعالیت‌های معدنی، کشاورزی و ارتباط با روستاهای پیرامونی قرار دارد. در گفت‌وگوی میدانی با دهیار، پیوند روستا با محورهای معدنی سمت بلورد و بافت به‌عنوان یکی از واقعیت‌های مهم زندگی اقتصادی مردم مطرح شد. بخش قابل توجهی از نیروی کار روستا برای اشتغال به معادن و مجموعه‌های مرتبط رفت‌وآمد می‌کنند و همین موضوع باعث شده عزت آباد، برخلاف بسیاری از روستاهای صرفاً کشاورزی، با اقتصاد مزدبگیری صنعتی نیز پیوند داشته باشد.

جایگاه عزت آباد فقط اقتصادی نیست. در پیرامون روستا، ظرفیت‌های تاریخی و فرهنگی مانند شاه‌فیروز و قلعه‌سنگ مطرح شده‌اند و در مجاورت آن نیز دارستان قرار دارد که در روایت جلسه به‌عنوان روستای جهانی گلیم معرفی شد. این همجواری می‌تواند عزت آباد را در یک پهنه فرهنگی بزرگ‌تر قرار دهد؛ پهنه‌ای که از میراث تاریخی و روایت‌های محلی تا گلیم، آیین‌های مذهبی، ورزش و برنامه‌های جمعی را در بر می‌گیرد.

در جلسه با دهیار، فاصله دقیق عزت آباد تا شهر سیرجان به‌صورت قابل اتکا ثبت نشده است؛ بنابراین در این سند از درج عدد تقریبی پرهیز می‌شود. با این حال روشن است که دسترسی روستا به شهر، معادن و روستاهای اطراف، بر الگوی اشتغال، خدمات و رفت‌وآمد روزانه مردم اثر مستقیم دارد. در نسخه اجرایی سند بهتر است موقعیت و فاصله‌ها با داده‌های رسمی دهیاری و نقشه‌های مصوب تکمیل شود.

۲-۱. جمعیت و روند جمعیتی

بر اساس آمار اعلام شده در جلسه و با استناد دهیار به اطلاعات خانه بهداشت، جمعیت فعلی عزت آباد حدود ۳۸۵۰ نفر است. همچنین وسعت محدوده طرح روستا حدود ۸۵ هکتار اعلام شد. این اعداد برای برنامه ریزی محلی اهمیت دارند؛ زیرا نشان می دهند عزت آباد از نظر مقیاس جمعیتی و کالبدی، روستایی کوچک و کم جمعیت نیست و برای خدمات آموزشی، ورزشی، فرهنگی و اجتماعی به برنامه ای متناسب با جمعیت خود نیاز دارد.

دهیار از مهاجرپذیری قابل توجه روستا در سال های اخیر، به ویژه از شهرستان بافت، سخن گفت. مهاجرپذیری از یک سو می تواند به پویایی جمعیتی، تأمین نیروی کار و حفظ بازار محلی کمک کند و از سوی دیگر نیازمند توجه به همگرایی اجتماعی، مدرسه، خدمات عمومی و شکل گیری احساس تعلق مشترک است. در یک روستای مهاجرپذیر، برنامه فرهنگی صرفاً برنامه ای مناسبتی نیست؛ یکی از ابزارهای ساختن زبان و تجربه مشترک میان گروه های مختلف ساکن روستاست.

ترکیب جمعیتی و وضعیت جوانان در عزت آباد برای آینده روستا تعیین کننده است. مهم ترین مسئله ای که در گفت و گوی محلی بارها تکرار شد، نگرانی از گسترش برخی رفتارهای پرخطر در میان بخشی از جوانان و ورود این رفتارها به فضاهای عمومی و خانوادگی بود. دهیار برآوردهایی درباره تعداد افراد درگیر مطرح کرد، اما این اعداد آمار رسمی نیستند. از این رو، پیش از هر برنامه مداخله ای لازم است یک ارزیابی محرمانه و علمی از وضعیت جوانان، اوقات فراغت، مصرف مواد و الکل، سلامت روان، اشتغال و احساس تعلق اجتماعی انجام شود.

۳-۱. اقلیم و ویژگی های طبیعی

اقلیم عزت آباد در جلسه گرم و خشک توصیف شد. این ویژگی اقلیمی، همراه با محدودیت شدید منابع آب، یکی از مهم ترین عوامل تعیین کننده آینده کشاورزی روستاست. دهیار وضعیت آب کشاورزی را «بسیار بحرانی» توصیف کرد؛ بنابراین هر برنامه توسعه ای که کشاورزی را در مرکز قرار دهد باید ابتدا مسئله بهره وری آب، الگوی کشت و تاب آوری در برابر کم آبی را جدی بگیرد.

در اطلاعات دریافتی، حدود ۴۰۰ هکتار اراضی کشاورزی و چهار موتور آب برای روستا و پیرامون آن ذکر شد. کشت گندم و جو محدود شده و وجود دو ترمینال ضبط پسته نشان می دهد پسته نیز بخشی از اقتصاد کشاورزی منطقه است. با این حال، محدودیت آب سبب می شود توسعه کشاورزی صرفاً بر افزایش سطح زیر کشت متکی نباشد و بیشتر به سمت بهره وری، نگهداشت ارزش محصول و استفاده بهتر از زیرساخت های موجود حرکت کند.

در کنار کشاورزی، پهنه های معدنی اطراف نیز بخشی از جغرافیای اقتصادی روستا هستند. در جلسه با دهیار به دو محدوده معدنی و به ارتباط آنها با محور بلورد و بافت اشاره شد. این ظرفیت، اگرچه در طبقه بندی این سند بیشتر در بخش اقتصادی و مالی بررسی می شود، از نظر فضایی نیز مهم است؛ زیرا جریان رفت و آمد نیروی کار، درآمد خانوار، حمل و نقل و حتی سبک زندگی جوانان را تحت تأثیر قرار می دهد.

۴-۱. اقتصاد و معیشت روستا

اقتصاد عزت‌آباد ترکیبی از اشتغال معدنی و کشاورزی است. برآورد محلی ارائه‌شده در جلسه نشان می‌دهد حدود ۶۰ درصد شاغلان با معادن و فعالیت‌های مرتبط پیوند دارند، حدود ۳۰ درصد در کشاورزی فعالیت می‌کنند و حدود ۱۰ درصد نیز بیکارند. این نسبت‌ها رسمی و سرشماری‌شده نیستند، اما تصویر روشنی از ساختار معیشتی روستا ارائه می‌کنند: عزت‌آباد روستایی است که اقتصاد آن فقط بر زمین و محصول متکی نیست و بخش بزرگی از درآمد خانوار از بازار کار معدنی تأمین می‌شود.

این ساختار یک مزیت مهم ایجاد می‌کند. وجود درآمد معدنی می‌تواند توان مالی خانوارها را نسبت به یک روستای کاملاً کشاورزی افزایش دهد و منابعی برای مسکن، آموزش، ورزش، کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری محلی فراهم کند. اما همین ساختار یک ریسک نیز دارد؛ هرگونه اختلال در فعالیت شرکت‌های معدنی، تأخیر در پرداخت دستمزد یا کاهش اشتغال می‌تواند به سرعت بر اقتصاد خانوار اثر بگذارد. بنابراین تنوع‌بخشی مهارت و فرصت‌های محلی همچنان ضروری است.

کشاورزی نیز با وجود بحران آب، همچنان بخشی از هویت و اقتصاد روستا را تشکیل می‌دهد. وجود حدود ۴۰۰ هکتار اراضی، چهار موتور آب و دو ترمینال ضبط پسته نشان می‌دهد زنجیره‌ای از تولید، نگهداری و خدمات کشاورزی در روستا فعال است. این ظرفیت می‌تواند در آینده با آموزش بهره‌وری آب، بهبود نگهداری محصول و فعالیت‌های کوچک خدماتی تقویت شود، اما سند حاضر توسعه اقتصادی را به تنهایی پاسخ مسئله اصلی عزت‌آباد نمی‌داند.

نکته مهم بررسی‌ها این بود که آسیب اجتماعی گزارش‌شده فقط به بیکاری محدود نمی‌شود. دهیار تأکید داشت که در میان برخی افراد شاغل و دارای درآمد نیز مصرف الکل و رفتارهای پرخطر مشاهده می‌شود. اگر این مشاهدات با داده‌های دقیق تأیید شود، معنای آن این است که پاسخ روستا نمی‌تواند صرفاً «ایجاد شغل» باشد؛ کیفیت اوقات فراغت، فرهنگ استفاده از فضای عمومی، شبکه همسالان، خانواده، هویت و مشارکت جوانان نیز باید به مرکز سیاست محلی بیاید.

۵-۱. وضعیت زیرساخت‌ها و خدمات عمومی

عزت‌آباد از نظر برخی زیرساخت‌های پایه و عمومی وضعیت قابل قبولی دارد. راه دسترسی آسفالت‌ه و دسترسی به اینترنت در جلسه تأیید شد. پست‌بانک و مخابرات در روستا فعال هستند و خانه بهداشت نیز خدمات اولیه سلامت را پوشش می‌دهد. برای خدمات تخصصی‌تر، مردم ناچارند به مراکز خارج از روستا مراجعه کنند. بانک مستقل در روستا وجود ندارد و بخشی از خدمات اداری و پیشخوان نیز در نقاط مجاور دریافت می‌شود.

در حوزه آموزش، سه دبستان و دو مدرسه در مقطع راهنمایی/متوسطه اول ذکر شد. یکی از کمبودهای مشخص روستا، دبیرستان دخترانه است. این مسئله فقط یک کمبود آموزشی نیست؛ برای خانواده‌ها، به‌ویژه در دوره نوجوانی دختران، دسترسی نزدیک و امن به آموزش می‌تواند بر ادامه تحصیل، مشارکت اجتماعی و فرصت‌های آینده اثرگذار باشد. پیگیری تکمیل زنجیره آموزشی دختران باید در کنار برنامه فرهنگی روستا دیده شود.

زیرساخت ورزشی عزت‌آباد یکی از نقاط قابل توجه آن است. در جلسه از سالن فوتسال، مجموعه دارای زمین فوتبال و والیبال خاکی و «خانه ورزش» با فضای حدود ۲۴ در ۶ متر برای ورزش‌های رزمی یاد شد و در مجموع سه فضای ورزشی برای روستا برشمرده شد. همچنین دو پارک فعال وجود دارد. بنابراین مسئله

عزت‌آباد فقدان کامل فضای عمومی و ورزشی نیست؛ مسئله اصلی این است که این فضاها چگونه، در چه ساعاتی و با چه برنامه‌ای در خدمت جوانان و خانواده‌ها قرار گیرند.

در حوزه مذهبی و فرهنگی نیز مسجد، خانه قرآن، برنامه‌های بانوان، مراسم تاسوعا و عاشورا و روضه‌های متعدد فعال‌اند. در جلسه همچنین به برگزاری جشن‌ها و برنامه‌های عمومی با جمعیت قابل توجه اشاره شد. این ظرفیت نشان می‌دهد روستا تجربه برگزاری رویداد و گردهم‌آوری مردم را دارد. آنچه نیاز است تبدیل برنامه‌های پراکنده و مناسبتی به یک تقویم منظم و جذاب فرهنگی، ورزشی و اجتماعی در طول سال است.

۲. سرمایه‌های روستای عزت‌آباد

عزت‌آباد مجموعه‌ای از سرمایه‌های انسانی، طبیعی، فیزیکی، نهادی، اجتماعی، فرهنگی و مالی دارد. نقطه مهم این است که بخش قابل توجهی از این دارایی‌ها از قبل ایجاد شده‌اند: جمعیت جوان، اشتغال معدنی، اراضی کشاورزی، مدارس، خانه بهداشت، فضاهای ورزشی، پارک‌ها، خانه قرآن، آیین‌های مذهبی، آثار تاریخی و تجربه مدیریت محلی. بنابراین مسئله اصلی روستا را نمی‌توان صرفاً «کمبود امکانات» تعریف کرد.

در گفت‌وگوی میدانی، شکاف میان داشتن امکانات و کیفیت زیست اجتماعی به‌وضوح دیده می‌شد. دهیار از یک سو از ورزشگاه‌ها، پارک‌ها، برنامه‌های مذهبی و مشارکت مردم سخن می‌گفت و از سوی دیگر نگران رفتارهای پرخطر، بی‌نظمی در برخی فضاهای عمومی و کاهش اثر برنامه‌های فرهنگی بود. همین شکاف، جهت سند را مشخص می‌کند: سرمایه‌های موجود باید به یک شبکه فرهنگی منسجم تبدیل شوند تا برای نوجوان و جوان، انتخاب‌های جذاب، مداوم و قابل دسترس ایجاد کنند.

۱-۲. جدول فهرست سرمایه‌های روستا

نوع سرمایه	مصادیق اصلی در عزت‌آباد	نقش بالقوه در توسعه روستا
سرمایه انسانی	جمعیت حدود ۳۸۵۰ نفر، جوانان و دانش‌آموزان، پزشک فوق‌تخصص و پزشکان، ورزشکار مدال‌آور، نیروی کار فنی و معدنی، مدیریت محلی	الگوسازی، مربیگری، انتقال تجربه، فعالیت فرهنگی و ورزشی، آموزش و مشارکت در حل مسائل اجتماعی
سرمایه طبیعی	حدود ۴۰۰ هکتار اراضی کشاورزی، چهار موتور آب، پسته و محصولات محدود زراعی، پهنه‌ها و معادن پیرامونی	کشاورزی بهره‌ور، مدیریت آب، پشتیبانی اقتصادی محلی و ایجاد پیوند مسئولیت اجتماعی معدن با روستا
سرمایه فیزیکی	سه دبستان، دو مدرسه مقطع بالاتر، سالن فوتسال، زمین فوتبال و والیبال خاکی، خانه ورزش، دو پارک، خانه بهداشت، پست‌بانک، مخابرات و دو ترمینال ضبط پسته	پایگاه اجرای برنامه‌های فرهنگی و ورزشی، آموزش، سلامت، خدمات عمومی و فعال‌سازی فضای عمومی

نوع سرمایه	مصادیق اصلی در عزت آباد	نقش بالقوه در توسعه روستا
سرمایه نهادی	دهیاری و شورا، مدارس، خانه بهداشت، بسیج، پست بانک، مخابرات، مسجد و خانه قرآن	هماهنگی اجرای سند، دسترسی به نوجوانان و خانواده‌ها، پشتیبانی سلامت، نظم برنامه‌ها و اتصال به دستگاه‌های شهرستان
سرمایه اجتماعی	مشارکت در محرم و روضه‌ها، فعالیت بانوان، داوطلبان محلی، تجربه همکاری مردم در مسائل جمعی و حفاظت از محصول	اعتماد، داوطلبی، مشارکت خانواده، اجرای مستمر رویدادها و پشتیبانی از برنامه‌های جوانان
سرمایه فرهنگی	شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ، روایت‌های محلی، خانه قرآن، آیین‌های مذهبی، جشن‌ها و همجواری با دارستان و گلیم	هویت محلی، روایتگری، برنامه فرهنگی جوانان، رویداد منطقه‌ای و تقویت تعلق اجتماعی
سرمایه مالی	درآمد اشتغال معدنی، کشاورزی و پسته، ترمینال‌های ضبط و ظرفیت حمایت بنگاه‌های پیرامونی	تأمین مالی برنامه‌های فرهنگی و ورزشی، حمایت از جوانان و ایجاد مدل پایدار مسئولیت اجتماعی

۲-۲. سرمایه انسانی؛ جوانان، متخصصان و الگوهای محلی

سرمایه انسانی عزت آباد فقط جمعیت آن نیست، بلکه مجموعه‌ای از تجربه‌ها، تخصص‌ها و الگوهای اجتماعی است. در جلسه به وجود یک پزشک فوق تخصص، دو پزشک دیگر و همچنین یک کشتی‌گیر دارای مدال و عنوان قهرمانی اشاره شد. حتی اگر این افراد در حال حاضر ساکن دائم روستا نباشند، تعلق آنها به عزت آباد می‌تواند برای برنامه‌های آموزشی، سلامت، انگیزشی و الگوسازی برای نوجوانان ارزشمند باشد.

بخش دیگری از سرمایه انسانی، نیروی کار معدن است. افرادی که در معادن و شرکت‌های بزرگ کار می‌کنند، تجربه انضباط کاری، ایمنی، مهارت فنی و ارتباط با محیط‌های صنعتی را به روستا می‌آورند. این ظرفیت می‌تواند در برنامه‌های هدایت شغلی، آشنایی نوجوانان با مسیرهای فنی، آموزش ایمنی، کارآموزی و حتی حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی استفاده شود.

مدیریت محلی نیز بخشی از سرمایه انسانی روستاست. روایت جلسه نشان می‌دهد دهیاری سال‌ها با مسائل متنوعی از خدمات عمرانی تا امنیت، ورزش و امور اجتماعی درگیر بوده است. برای آنکه این تجربه فردی به یک سرمایه پایدار تبدیل شود، لازم است مسئولیت برنامه فرهنگی بین مدرسه، خانواده، ورزش، مسجد، بسیج، خانه بهداشت، جوانان و داوطلبان تقسیم شود و همه چیز به پیگیری یک فرد وابسته نماند.

۲-۳. سرمایه طبیعی؛ زمین کشاورزی، آب محدود و پهنه معدنی

حدود ۴۰۰ هکتار اراضی کشاورزی، چهار موتور آب و تولید محصولات کشاورزی از سرمایه‌های طبیعی و اقتصادی عزت آباد هستند. در عین حال، بحران آب محدودیت جدی این سرمایه است. بنابراین ارزش این

دارایی نه در توسعه بی‌ضابطه سطح کشت، بلکه در مدیریت بهتر آب، حفاظت از اراضی موجود و افزایش ارزش هر واحد محصول است.

پسته به دلیل وجود دو ترمینال ضبط و همچنین اشاره به سرقت محصول در فصل برداشت، بخشی از اقتصاد کشاورزی روستا و پیرامون آن محسوب می‌شود. این محصول علاوه بر ارزش مالی، می‌تواند زمینه‌ای برای مشارکت جوانان در خدمات فنی، بسته‌بندی، نگهداری، بازاریابی و فناوری‌های ساده کشاورزی باشد؛ هرچند در این سند به دلیل بحران آب، کشاورزی به‌عنوان پیشران اصلی پیشنهاد نمی‌شود.

پهنه‌های معدنی اطراف نیز نوع دیگری از سرمایه طبیعی‌اند که مستقیماً به اشتغال تبدیل شده‌اند. اما معدن زمانی به توسعه محلی کمک بیشتری می‌کند که بخشی از ارزش ایجادشده در قالب آموزش، مسئولیت اجتماعی، حمایت از ورزش و فرهنگ و ارتقای کیفیت زندگی به روستا بازگردد. این موضوع در بسته اقدامات پیشنهادی به‌عنوان یکی از منابع پشتیبان پیشران فرهنگی دیده می‌شود.

۴-۲. سرمایه فیزیکی؛ مدرسه، ورزش، پارک و زیرساخت خدماتی

از نظر سرمایه فیزیکی، عزت‌آباد ظرفیت‌هایی دارد که برای یک برنامه فرهنگی فعال بسیار مهم‌اند. سه دبستان، دو مدرسه در مقطع بالاتر، سالن فوتسال، زمین فوتبال و والیبال خاکی، خانه ورزش رزمی، دو پارک، خانه بهداشت، پست‌بانک، مخابرات و زیرساخت ارتباطی مجموعه‌ای از فضاهای آماده برای ارائه خدمت و فعالیت اجتماعی هستند.

این فضاها می‌توانند بدون سرمایه‌گذاری سنگین ساختمانی، در ساعات و برنامه‌های مشخص به پایگاه‌های فرهنگی تبدیل شوند. سالن ورزشی فقط محل مسابقه نیست؛ می‌تواند محل لیگ محله‌ای، دوره مربیگری، برنامه خانواده و نوجوان و معرفی قهرمانان محلی باشد. پارک فقط فضای سبز نیست؛ با برنامه منظم می‌تواند به محل شب‌های فرهنگی، بازی‌های خانوادگی، کتاب و گفت‌وگو تبدیل شود.

کعبود دبیرستان دخترانه یکی از شکاف‌های مهم زیرساختی است و باید جداگانه پیگیری شود. همچنین در حوزه امنیت، استفاده از سامانه‌های دوربین در روستا تجربه شده و دهیار از اثر مثبت آن سخن گفت. با این حال، زیرساخت فیزیکی امنیت جایگزین حضور اجتماعی، برنامه فرهنگی و مسئولیت دستگاه‌های انتظامی نیست. امنیت پایدار زمانی تقویت می‌شود که فضای عمومی هم فعال، روشن، پررفت‌وآمد و متعلق به خانواده‌ها و جوانان باشد.

۵-۲. سرمایه نهادی؛ دهیاری، آموزش، سلامت و شبکه محلی

دهیاری و شورای اسلامی، مدارس، خانه بهداشت، پایگاه‌های بسیج، پست‌بانک، مخابرات و مجموعه‌های مذهبی، شبکه نهادی پایه عزت‌آباد را شکل می‌دهند. هر یک از این نهادها بخشی از مسئله جوانان را می‌بینند، اما اگر برنامه مشترک نداشته باشند، اثر آنها محدود و مقطعی باقی می‌ماند.

یکی از نکات جدی جلسه، فشار بالای وظایف بر دهیاری و ضعف پشتیبانی برخی دستگاه‌ها در مسائل امنیتی و اجتماعی بود. این تجربه نشان می‌دهد سند تحول نباید مسئولیت آسیب‌های اجتماعی را به تنهایی بر دوش دهیاری بگذارد. وظیفه دهیاری ایجاد هماهنگی محلی و فعال‌سازی ظرفیت‌هاست؛ مداخله درمانی، انتظامی و قضایی باید از مسیر نهادهای تخصصی مربوط انجام شود.

برای اجرای پیشران فرهنگی، ایجاد یک سازوکار نهادی مشترک ضروری است: مدرسه برای دسترسی به نوجوانان، خانه بهداشت برای آموزش و ارجاع سلامت، ورزش برای جذب جوانان، مسجد و خانه قرآن برای

شبکه خانواده و معنویت، بسیج و داوطلبان برای نظم برنامه‌ها و دهیاری برای هماهنگی و تأمین بخشی از منابع. چنین شبکه‌ای از یک نهاد جدید مهم‌تر است.

۶-۲. سرمایه اجتماعی؛ مشارکت مذهبی، داوطلبان و توان بسیج مردمی

سرمایه اجتماعی عزت‌آباد در مراسم مذهبی و همکاری‌های مردمی قابل مشاهده است. در جلسه از برگزاری حدود ۱۸ تا ۲۰ روضه و برنامه در ایام تاسوعا و عاشورا و از مشارکت مالی و اجرایی مردم سخن گفته شد. این تجربه نشان می‌دهد روستا در زمان‌هایی که مسئله و هدف برای مردم روشن باشد، توان جمع‌کردن منابع و نیروی داوطلب را دارد.

در حوزه امنیت محصولات کشاورزی نیز تجربه سازمان‌دهی داوطلبانه مردم برای مراقبت از باغ‌ها و مزارع در زمان سرقت مطرح شد. این تجربه، فارغ از جنبه انتظامی، یک پیام توسعه‌ای دارد: مردم می‌توانند برای حل یک مسئله مشترک شبکه تشکیل دهند. همین منطق باید از «واکنش به بحران» به «ساختن برنامه فرهنگی» منتقل شود.

فعالیت بانوان در برنامه‌های مذهبی و قرآنی نیز بخشی از سرمایه اجتماعی روستاست. زنان می‌توانند در برنامه‌های خانواده، نوجوان، مهارت‌های ارتباطی، کتاب‌خوانی، هنر، سلامت و پیشگیری اجتماعی نقش جدی داشته باشند. پیشران فرهنگی فقط وقتی موفق می‌شود که خانواده‌ها احساس کنند برنامه متعلق به خود آنهاست، نه یک پروژه اداری بیرونی.

۷-۲. سرمایه فرهنگی؛ شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ، آیین و روایت محلی

عزت‌آباد و پیرامون آن از منظر فرهنگی دارایی‌هایی دارد که تاکنون کمتر در قالب یک روایت منسجم دیده شده‌اند. در جلسه از شاه‌فیروز و قلعه‌سنگ به‌عنوان دو نقطه تاریخی مهم یاد شد. درباره شاه‌فیروز، روایت محلی جالبی نقل شد که بنای تاریخی آن با مصالحی ساخته شده که در ترکیب آنها از شیر شتر به جای آب استفاده شده است. چنین روایت‌هایی، حتی پیش از تأیید تاریخی، بخشی از حافظه شفاهی مردم‌اند و ظرفیت قصه‌گویی و هویت‌سازی دارند.

قلعه‌سنگ نیز در گفت‌وگو به‌عنوان یک قلعه راهبردی و مهم در تاریخ منطقه معرفی شد و داستان‌هایی درباره نقش آن در دوره فتح ایران و مقاومت محلی نقل شد. این روایت‌ها برای استفاده رسمی و گردشگری باید با اسناد میراث فرهنگی تطبیق داده شوند، اما وجود همین حافظه تاریخی نشان می‌دهد جوان عزت‌آبادی برای ساختن هویت محلی، فقط به برنامه‌های مناسبتی نیاز ندارد؛ او می‌تواند شهر و روستای خود را بشناسد، روایت کند و به دیگران معرفی کند.

در کنار میراث تاریخی، مسجد، خانه قرآن، برنامه‌های مذهبی، فعالیت بانوان و آیین‌های محرم سرمایه زنده فرهنگی روستا هستند. همچنین مجاورت با دارستان و تجربه برگزاری جشن گلیم، امکان اتصال عزت‌آباد به یک هویت فرهنگی منطقه‌ای را فراهم می‌کند. این ترکیب از تاریخ، آیین، گلیم، ورزش و زندگی روزمره می‌تواند پایه یک برنامه فرهنگی متنوع باشد که برای گروه‌های مختلف جذابیت داشته باشد.

سرمایه فرهنگی زمانی اثر توسعه‌ای پیدا می‌کند که از حالت مناسبت خارج شود. یک جشن بزرگ در سال، حتی با هزینه زیاد، نمی‌تواند جای برنامه مستمر هفتگی و ماهانه را بگیرد. تجربه مطرح‌شده در جلسه درباره اختلال چند فرد در یک جشن عمومی نیز همین نکته را نشان می‌دهد: روستا به «زیست فرهنگی» نیاز دارد، نه فقط «رویداد فرهنگی».

تصویر ۲: مقبره شاه فیروز

۲-۸. سرمایه مالی؛ درآمد معدن، کشاورزی و امکان تأمین منابع محلی

بخش قابل توجهی از درآمد خانوارهای عزت‌آباد با کار در معادن و شرکت‌های پیرامونی پیوند دارد. در کنار آن، کشاورزی، پسته و خدمات وابسته به تولید نیز منابع درآمدی روستا هستند. این ترکیب می‌تواند توان مالی مناسبی برای حمایت از برنامه‌های عمومی ایجاد کند، به‌ویژه اگر منابع کوچک اما منظم از دهیاری، مردم و بنگاه‌های اقتصادی کنار هم قرار گیرند.

برای پیش‌بران فرهنگی، مدل مالی نباید متکی به هزینه‌های بزرگ و مقطعی باشد. بسیاری از برنامه‌های مؤثر — لیگ محلی، باشگاه نوجوان، کارگاه خانواده، تولید محتوای محلی، مستندسازی تاریخ، جلسات گفت‌وگو و برنامه‌های هنری — با بودجه محدود اما استمرار بالا قابل اجرا هستند. اولویت باید از «یک جشن پرهزینه» به «صد برنامه کوچک و مستمر» تغییر کند.

شرکت‌های معدنی اطراف می‌توانند در چارچوب مسئولیت اجتماعی، پشتیبان بخشی از برنامه‌های فرهنگی و ورزشی باشند. این موضوع در جلسه به‌عنوان تعهد موجود شرکت‌ها مطرح نشده و در این سند یک پیشنهاد است؛ پیشنهاد می‌شود دهیاری با یک بسته مشخص و قابل سنجش، به جای درخواست‌های پراکنده، حمایت سالانه برای جوانان، ورزش، آموزش و میراث فرهنگی را پیگیری کند.

۳. تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای

روستای عزت‌آباد

تحلیل SWOT عزت‌آباد نشان می‌دهد مسئله روستا در نقطه تلاقی اقتصاد نسبتاً فعال، زیرساخت‌های موجود و یک نگرانی جدی اجتماعی قرار گرفته است. این تحلیل بر داده‌های جلسه میدانی استوار است و در نسخه اجرایی باید با آمار رسمی، گفت‌وگو با جوانان، خانواده‌ها، مدارس، خانه بهداشت و نهادهای تخصصی تکمیل شود.

۳-۱. نقاط قوت

نخستین نقطه قوت، وجود پایه اقتصادی متنوع‌تر از یک روستای صرفاً کشاورزی است. اشتغال گسترده در معادن و فعالیت‌های وابسته، در کنار کشاورزی، امکان درآمدزایی و دسترسی بخشی از خانوارها به منابع مالی را فراهم کرده است.

دومین نقطه قوت، وجود زیرساخت ورزشی و فضای عمومی است. سالن فوتسال، زمین‌های ورزشی، خانه ورزش و دو پارک به این معناست که برای شروع برنامه جوانان لازم نیست همه چیز از صفر ساخته شود.

سومین نقطه قوت، سرمایه فرهنگی و تاریخی است. شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ، آیین‌های مذهبی، خانه قرآن و مجاورت با دارستان، مواد اولیه کافی برای ساختن یک روایت هویتی جذاب فراهم می‌کنند.

چهارمین نقطه قوت، تجربه مشارکت مردمی در مراسم و مسائل جمعی است. تعداد بالای روضه‌ها، کمک‌های مردمی و تجربه سازمان‌دهی داوطلبانه نشان می‌دهد شبکه اجتماعی روستا قابلیت فعال شدن دارد.

پنجمین نقطه قوت، وجود سرمایه انسانی شامل پزشکان، ورزشکار قهرمان، نیروی کار فنی و مدیران محلی است که می‌توانند به‌عنوان الگو، مربی، حامی یا تسهیلگر برنامه‌ها وارد شوند.

ششمین نقطه قوت، مهاجری‌پذیری و پویایی جمعیت است. اگر مدیریت فرهنگی و اجتماعی مناسبی وجود داشته باشد، ورود جمعیت جدید می‌تواند بازار محلی و تنوع تجربه را تقویت کند.

۲-۳. نقاط ضعف

مهم‌ترین ضعف، نبود یک برنامه فرهنگی مستمر و یکپارچه برای نوجوانان و جوانان است. زیرساخت وجود دارد، اما فعالیت‌ها بیشتر مناسبتی یا پراکنده‌اند و نمی‌توانند تمام طول سال برای گروه‌های مختلف گزینه جذاب ایجاد کنند.

دومین ضعف، گسترش گزارش‌شده مصرف الکل و برخی رفتارهای پرخطر در بخشی از جامعه است. برآوردهای مطرح‌شده در جلسه رسمی نیستند، اما تکرار این مسئله در گفت‌وگو نشان می‌دهد باید آن را به‌عنوان یک هشدار جدی و نیازمند سنجش دقیق در نظر گرفت.

سومین ضعف، ورود برخی رفتارهای آسیب‌زا به پارک‌ها، فضاهای ورزشی و برنامه‌های عمومی است. این وضعیت می‌تواند حضور خانواده‌ها را کاهش دهد و فضاهایی را که باید سرمایه اجتماعی باشند، به محل تعارض تبدیل کند.

چهارمین ضعف، کمبود دبیرستان دخترانه و برخی خدمات اداری و تخصصی در خود روستاست. این کمبودها بخشی از جمعیت را برای آموزش و خدمات به بیرون از روستا وابسته می‌کند.

پنجمین ضعف، وابستگی قابل توجه اقتصاد خانوار به معادن و همزمان بحران شدید آب کشاورزی است. هر دو پایه اقتصادی با ریسک‌هایی روبه‌رو هستند و همین موضوع اهمیت سرمایه‌گذاری بر سرمایه انسانی و فرهنگی را بیشتر می‌کند.

ششمین ضعف، فشار زیاد بر دهیاری در حوزه‌هایی است که بخشی از آنها وظیفه نهادهای تخصصی هستند. بدون همکاری بین‌دستگاهی، دهیاری ممکن است به جای برنامه‌ریزی توسعه‌ای، دائماً درگیر واکنش به مسائل روزمره بماند.

۳-۳. فرصت‌ها

مهم‌ترین فرصت، تبدیل فضاهای موجود به یک شبکه فعال فرهنگی و ورزشی است. سه فضای ورزشی، دو پارک، مدرسه، مسجد و خانه قرآن می‌توانند با یک تقویم مشترک، تقریباً هر روز هفته میزبان فعالیتی برای کودکان، نوجوانان، جوانان یا خانواده‌ها باشند.

فرصت دوم، استفاده از چهره‌های موفق روستا به‌عنوان الگوست. پزشکان، ورزشکاران، نیروهای فنی و افراد موفق شاغل در صنعت می‌توانند تجربه خود را به نوجوانان منتقل کنند و تصویر متنوع‌تری از آینده بسازند.

فرصت سوم، بازروایت میراث محلی است. شاه‌فیروز و قلعه‌سنگ می‌توانند موضوع پروژه‌های دانش‌آموزی، تورهای محلی، تولید فیلم کوتاه، عکاسی، تاریخ شفاهی و جشنواره هویت باشند.

فرصت چهارم، پیوند با دارستان و اقتصاد فرهنگی گلیم است. همکاری منطقه‌ای می‌تواند جشن گلیم، نمایشگاه، کارگاه و رویدادهای مشترک ایجاد کند و فرهنگ را از هزینه صرف به بخشی از اقتصاد تجربه و گردشگری محلی تبدیل کند.

فرصت پنجم، استفاده از ظرفیت شرکت‌های معدنی برای مسئولیت اجتماعی است. حمایت از ورزش، نوجوانان، آموزش، روشنایی و تجهیز برنامه‌های فرهنگی می‌تواند رابطه میان اقتصاد معدن و کیفیت زندگی محلی را تقویت کند.

فرصت ششم، طراحی مداخلات پیشگیرانه مبتنی بر داده است. اگر روستا بتواند به جای حدس، وضعیت واقعی جوانان و خانواده‌ها را با روش محرمانه و علمی بشناسد، منابع محدود خود را دقیق‌تر مصرف خواهد کرد.

۳-۴. تهدیدها

نخستین تهدید، عادی‌شدن رفتارهای پرخطر در میان بخشی از جوانان و خانواده‌هاست. اگر مصرف آسیب‌زا از یک رفتار حاشیه‌ای به یک رفتار پذیرفته‌شده اجتماعی تبدیل شود، مداخله بعدی دشوارتر و پرهزینه‌تر خواهد شد.

دومین تهدید، کاهش امنیت ادراک‌شده در فضاهای عمومی است. سرقت اموال، محصول و سیم برق و همچنین بی‌نظمی در برخی ساعات می‌تواند اعتماد مردم به پارک، ورزشگاه و فضای عمومی را کاهش دهد.

سومین تهدید، بحران آب است. کاهش منابع آب می‌تواند کشاورزی را ضعیف‌تر کند و فشار بیشتری بر اشتغال معدنی و مهاجرت شغلی وارد آورد.

چهارمین تهدید، وابستگی بالا به اشتغال معدنی است. نوسان فعالیت شرکت‌ها، تأخیر در پرداخت یا کاهش پروژه‌ها می‌تواند در کوتاه‌مدت درآمد خانوار و آرامش اجتماعی را تحت فشار قرار دهد.

پنجمین تهدید، فراموش‌شدن میراث تاریخی و روایت‌های محلی است. اگر شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ و حافظه شفاهی نسل‌های قدیمی مستندسازی نشوند، بخشی از هویت روستا به مرور از دست می‌رود.

ششمین تهدید، تقلیل مسئله فرهنگی به برخورد انتظامی صرف است. برخورد با جرم وظیفه دستگاه‌های مسئول است، اما اگر روستا برای اوقات فراغت، تعلق، خانواده، گفت‌وگو و سلامت اجتماعی برنامه نداشته باشد، ریشه مسئله باقی می‌ماند.

۴. پیشران تحول و پیشرفت روستا: بازآفرینی زیست فرهنگی و اجتماعی عزت‌آباد

۴-۱. تعریف پیشران

پیشران پیشنهادی برای تحول عزت‌آباد، «بازآفرینی زیست فرهنگی و اجتماعی روستا با محور جوانان» است. منظور از پیشران فرهنگی، ساخت یک فرهنگسرا یا برگزاری چند جشن مناسبتی نیست. منظور ایجاد مجموعه‌ای منظم از تجربه‌های روزمره است که به نوجوان و جوان امکان ورزش، یادگیری، گفت‌وگو، هنر، مشارکت، خدمت اجتماعی، شناخت هویت محلی و حضور سالم در فضای عمومی بدهد.

در این مدل، فرهنگ یک بخش جدا از توسعه نیست؛ زیرساخت نرم توسعه است. اگر جوان به روستا تعلق داشته باشد، در فضای عمومی احساس امنیت و احترام کند، الگوهای موفق در دسترس او باشند و

برای وقت آزاد خود گزینه‌های متنوع داشته باشد، احتمال مشارکت او در آموزش، ورزش، کار و فعالیت جمعی بیشتر می‌شود. در مقابل، خالی ماندن وقت و فضا می‌تواند میدان را برای رفتارهای پرخطر باز کند. این پیشران به معنای نادیده گرفتن اقتصاد، امنیت یا آموزش نیست. برعکس، فرهنگ باید این بخش‌ها را به هم متصل کند: مدرسه با ورزش، ورزش با خانواده، خانواده با خانه بهداشت، میراث با نوجوان، معدن با مسئولیت اجتماعی و دهیاری با شبکه داوطلبان. هدف این است که روستا از مجموعه‌ای از ظرفیت‌های پراکنده به یک محیط اجتماعی فعال تبدیل شود.

۴-۲. چرا پیشران فرهنگی؟

نخستین دلیل، ماهیت مسئله‌ای است که در جلسه میدانی برجسته شد. نگرانی اصلی دهیار نه کمبود جاده یا نبود سالن ورزشی، بلکه گسترش رفتارهای آسیب‌زا و دشوار شدن مدیریت برخی فضاهای عمومی بود. وقتی یک روستا سالن، پارک، مدرسه و مسجد دارد اما همچنان با چنین مسئله‌ای روبه‌روست، گلوگاه فقط فیزیکی نیست؛ گلوگاه در نحوه استفاده از این ظرفیت‌ها و کیفیت زیست اجتماعی است.

دوم اینکه مسئله را نمی‌توان فقط به بیکاری نسبت داد. طبق برآورد محلی، بخش بزرگی از مردم در معادن شاغل‌اند و دهیار نیز اشاره کرد که برخی افراد درگیر رفتارهای پرخطر شاغل و دارای جایگاه اجتماعی‌اند. این مشاهده، هرچند نیازمند بررسی دقیق‌تر است، نشان می‌دهد سیاست اقتصادی به تنهایی کافی نیست و باید بر هنجارها، اوقات فراغت، روابط همسالان، خانواده و سلامت اجتماعی نیز کار شود.

سوم اینکه عزت‌آباد مواد اولیه یک پیشران فرهنگی را از قبل دارد. سه فضای ورزشی، دو پارک، مدرسه، مسجد، خانه قرآن، مراسم مذهبی، بانوان فعال، چهره‌های علمی و ورزشی، شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ و همجواری با دارستان، مجموعه‌ای کم‌نظیر برای طراحی برنامه‌های متنوع فراهم کرده‌اند. مزیت اصلی سند آن است که به جای ساخت پروژه‌های جدید و پرهزینه، همین دارایی‌ها را به هم متصل کند.

چهارم اینکه پیشران فرهنگی می‌تواند همزمان چند مسئله را هدف بگیرد: افزایش تعلق به روستا، کاهش انزوای نوجوان، تقویت حضور خانواده در فضای عمومی، افزایش استفاده از زیرساخت ورزشی، مستندسازی میراث، تقویت نقش زنان و کاهش آسیب‌های اجتماعی. کمتر پیشرانی در عزت‌آباد می‌تواند این تعداد حوزه را با یک منطق مشترک به هم پیوند دهد.

۴-۳. فرهنگ در عزت‌آباد؛ از «برنامه مناسبتی» تا «زیست روزانه»

تجربه روستا نشان می‌دهد توان برگزاری مراسم بزرگ وجود دارد؛ از محرم و روضه‌ها تا جشن‌های عمومی. اما یک برنامه پرجمعیت هرچقدر موفق باشد، فقط چند ساعت از سال را پوشش می‌دهد. مسئله اصلی نوجوان و جوان در صدها عصر و شبی است که برنامه مشخصی ندارد. بنابراین تحول فرهنگی باید بر استمرار بنا شود.

اصل پیشنهادی این سند ساده است: هر هفته باید در عزت‌آباد چند انتخاب سالم و جذاب وجود داشته باشد. یک شب مسابقه والیبال یا فوتسال، یک جلسه باشگاه نوجوان، یک برنامه روایت تاریخ محلی، یک کارگاه خانواده، یک فعالیت هنری، یک برنامه بانوان، یک نشست با پزشک یا ورزشکار موفق و یک برنامه داوطلبانه می‌تواند به تدریج ریتم اجتماعی روستا را تغییر دهد.

این رویکرد همچنین از برچسب‌زنی پرهیز می‌کند. هدف سند تقسیم مردم به «خوب» و «بد» نیست؛ هدف افزایش گزینه‌های سالم، دسترسی به حمایت و بازگرداندن فضاهای عمومی به خانواده‌ها و جوانان است. برای افرادی که نیاز به درمان یا مداخله تخصصی دارند، مسیر ارجاع باید از طریق خانه بهداشت و دستگاه‌های تخصصی فراهم شود.

۵. بسته اقدامات پیشنهادی برای تحقق پیشران فرهنگی

۱-۵. طراحی برنامه «عزت آباد زنده»؛ تقویم هفتگی فرهنگ و ورزش

اولین اقدام، طراحی یک تقویم ثابت و قابل پیش‌بینی برای فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی است. به جای برنامه‌های پراکنده، هر ماه باید جدول مشخصی منتشر شود که خانواده و جوان بدانند در هر هفته چه برنامه‌ای در کدام فضا برگزار می‌شود. سالن فوتسال، خانه ورزش، زمین‌های خاکی، پارک‌ها، مدارس، مسجد و خانه قرآن می‌توانند بین برنامه‌ها تقسیم شوند.

برنامه‌ها لازم نیست پرهزینه باشند. لیگ محلی، مسابقه خانوادگی، پیاده‌روی، شب قصه و تاریخ روستا، بازی‌های گروهی، دوره عکاسی با موبایل، نشست شغلی، آموزش کمک‌های اولیه، کتاب‌خوانی، کارگاه رسانه، نمایش فیلم کوتاه و برنامه‌های قرآنی می‌توانند ترکیبی از فعالیت‌ها را ایجاد کنند. معیار اصلی، استمرار، تنوع و مشارکت خود جوانان در طراحی است.

پیشنهاد می‌شود برای سال اول حداقل دو برنامه منظم در هفته هدف‌گذاری شود و حضور، رضایت و تداوم مشارکت ثبت شود. موفقیت این اقدام با تعداد مراسم سنجیده نمی‌شود؛ با تعداد نوجوانانی سنجیده می‌شود که پس از سه، شش و دوازده ماه همچنان داوطلبانه برمی‌گردند.

۲-۵. ایجاد «باشگاه نوجوان و جوان عزت‌آباد» بدون ساخت ساختمان

جدید

عزت‌آباد برای شروع کار لزوماً به ساختمان جدید نیاز ندارد. باشگاه نوجوان و جوان می‌تواند یک شبکه برنامه باشد که در فضاهای موجود فعالیت کند. اعضا با ثبت‌نام ساده، گروه‌های سنی و علاقه تشکیل می‌دهند و هر گروه یک مربی یا تسهیلگر محلی دارد.

محورهای باشگاه می‌تواند شامل ورزش، رسانه و تولید محتوا، تاریخ محلی، مهارت‌های زندگی، آشنایی با مشاغل معدنی و فنی، کتاب، فعالیت داوطلبانه و برنامه دختران نوجوان باشد. حضور دختران اهمیت ویژه دارد، زیرا کمبود دبیرستان دخترانه ممکن است بخشی از ارتباط روزمره آنان با فضای آموزشی محلی را کاهش دهد.

چهره‌های موفق روستا - پزشکان، ورزشکار، نیروهای فنی و افراد باتجربه - می‌توانند ماهانه به‌عنوان مهمان باشگاه حضور پیدا کنند. هدف این نیست که سخنرانی رسمی برگزار شود؛ هدف گفت‌وگوی واقعی درباره مسیر زندگی، شکست، انتخاب رشته، کار، سلامت و تجربه شخصی است.

۳-۵. برنامه پیشگیری اجتماعی مبتنی بر داده و بدون برچسب‌زنی

موضوع مصرف الکل و رفتارهای پرخطر باید جدی گرفته شود، اما سیاست‌گذاری بر پایه برآوردهای شفاهی کافی نیست. در سه ماه نخست، پیشنهاد می‌شود با همکاری خانه بهداشت، مدارس و متخصصان شهرستان، یک ارزیابی محرمانه درباره گروه‌های سنی، الگوی مصرف، عوامل خطر، مکان‌های پرخطر، وضعیت خانواده و دسترسی به خدمات انجام شود.

پس از شناخت وضعیت، مداخله باید چندلایه باشد: آموزش خانواده، آموزش مهارت تصمیم‌گیری برای نوجوان، مشاوره محرمانه، معرفی مسیر درمان برای افراد نیازمند، فعالیت همسالان، آموزش مربیان

ورزشی و مراقبت از فضای عمومی. برخورد انتظامی با جرم یا فروش غیرقانونی وظیفه دستگاه مسئول است؛ برنامه روستا باید روی پیشگیری، ارجاع و کاهش آسیب اجتماعی متمرکز بماند.

یکی از خطاهای رایج این است که تمام برنامه فرهنگی فقط برای افراد «مسئله‌دار» طراحی شود. برنامه خوب باید برای همه جذاب باشد؛ زیرا پیشگیری مؤثر زمانی رخ می‌دهد که نوجوان سالم نیز شبکه دوستی، هویت و سرگرمی سالم داشته باشد و فضاهای عمومی توسط خانواده‌ها و گروه‌های فعال پر شود.

۴-۵. ورزش به عنوان ابزار فرهنگی؛ از سالن تا شبکه تعلق

ورزش در عزت‌آباد زیرساخت آماده دارد و باید از یک فعالیت جسمی به ابزار تعلق و فرهنگ تبدیل شود. لیگ‌های منظم فوتسال و والیبال، مسابقات رزمی، برنامه‌های کشتی و رویدادهای خانوادگی می‌توانند نوجوانان و جوانان را در یک شبکه مثبت و رقابتی قرار دهند.

استفاده از کشتی‌گیر قهرمان و سایر ورزشکاران به عنوان الگو، برگزاری دوره مربیگری برای جوانان و واگذاری بخشی از مدیریت مسابقات به خود آنها، اثر برنامه را بیشتر می‌کند. جایزه می‌تواند انگیزه ایجاد کند، اما ارزش اصلی در تیم، مسئولیت، استمرار تمرین و دیده شدن جوان است.

پیشنهاد می‌شود بخشی از برنامه‌ها در عصر و شب و در ساعات پرخطرتر برگزار شوند تا پارک و فضای ورزشی در اختیار فعالیت‌های خانوادگی و گروهی قرار گیرد. روشنایی، نظم ورود و خروج، حضور مربی و هماهنگی با دستگاه‌های مسئول امنیتی باید بخشی از طراحی برنامه باشد.

۵-۵. پروژه «روایت عزت‌آباد»؛ شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ و تاریخ شفاهی

یکی از کم‌هزینه‌ترین و در عین حال هویت‌سازترین اقدامات، مستندسازی داستان روستاست. پروژه «روایت عزت‌آباد» می‌تواند با دانش‌آموزان و جوانان آغاز شود: مصاحبه با سالمندان، جمع‌آوری عکس‌های قدیمی، ثبت نام مکان‌ها، روایت شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ، کشاورزی و زندگی معدنی و تبدیل آنها به محتوای کوتاه و قابل انتشار.

روایت‌های تاریخی نقل‌شده در جلسه — از جمله داستان مصالح بنای شاه‌فیروز و روایت فتح قلعه‌سنگ — باید پیش از معرفی رسمی با کارشناسان میراث فرهنگی تطبیق داده شوند. این فرایند خود می‌تواند یک پروژه آموزشی باشد: جوانان یاد بگیرند تفاوت میان روایت شفاهی، سند تاریخی و تفسیر را تشخیص دهند.

خروجی این پروژه می‌تواند نقشه فرهنگی روستا، تابلوهای معرفی، صفحه رسانه‌ای منظم، نمایشگاه عکس، تور دانش‌آموزی و یک روز سالانه برای «هویت عزت‌آباد» باشد. چنین کاری به جوان کمک می‌کند محل زندگی خود را نه صرفاً جایی برای خواب و رفت‌وآمد به معدن، بلکه مکانی دارای داستان و معنا ببیند.

۶-۵. پیوند با دارستان و طراحی رویداد منطقه‌ای گلیم و هویت

همجواری با دارستان، که در جلسه به عنوان روستای جهانی گلیم معرفی شد، فرصتی است که عزت‌آباد نباید جدا از آن دیده شود. پیشنهاد می‌شود به جای رقابت یا تکرار، همکاری فرهنگی میان دو روستا شکل گیرد؛ به‌ویژه در حوزه جشن گلیم، بازارچه، آموزش، روایت و جذب بازدیدکننده.

عزت‌آباد می‌تواند در چنین رویدادی سهم متفاوتی داشته باشد: روایت شاه‌فیروز و قلعه‌سنگ، ورزش و بازی‌های بومی، برنامه نوجوانان، خوراک و محصولات محلی یا برنامه‌های مذهبی و فرهنگی. این اتصال کمک می‌کند سرمایه فرهنگی از داخل روستا به یک شبکه منطقه‌ای وارد شود.

اگر این رویداد با مشارکت بانوان و جوانان طراحی شود، می‌تواند علاوه بر اثر هویتی، فرصت‌های کوچک اقتصادی در تولید محتوا، پذیرایی، فروش محصول، صنایع دستی و خدمات رویداد ایجاد کند. این بخش نیازمند مطالعه تکمیلی ظرفیت‌های واقعی تولیدی عزت‌آباد است و نباید صرفاً بر فرض وجود صنایع دستی محلی بنا شود.

۵-۷. سازوکار پشتیبانی؛ مشارکت معادن، خانواده‌ها و نهادهای محلی

برای پایداری پیشران فرهنگی، یک سازوکار مالی و نهادی ساده لازم است. پیشنهاد می‌شود برنامه سالانه فرهنگ و جوان با بودجه مشخص تدوین شود و منابع آن از چند مسیر تأمین شود: سهم دهیاری در حد مقدور، کمک‌های مردمی، حمایت خیرین و مذاکره با شرکت‌های معدنی برای مسئولیت اجتماعی.

در مذاکره با معادن، درخواست باید پروژه‌محور باشد: تجهیز یک لیگ، حمایت از باشگاه نوجوان، تأمین مربی، مستندسازی میراث، روشنائی فضای عمومی یا بورسیه برنامه آموزشی. درخواست‌های مشخص، قابل سنجش و گزارش‌پذیر احتمال همکاری را بیشتر می‌کنند.

همچنین هر برنامه باید مسئول، زمان‌بندی و شاخص داشته باشد. تعداد اعضای فعال، حضور دختران و پسران، میزان مشارکت خانواده، تعداد برنامه‌های مستمر، استفاده از فضاهای عمومی، ارجاع‌های سلامت و نتایج پیمایش‌های دوره‌ای می‌توانند معیار ارزیابی باشند. پیشران فرهنگی زمانی جدی است که قابل اندازه‌گیری باشد.

۶. برنامه اجرایی پیشنهادی

۶-۱. اقدامات کوتاه‌مدت؛ سال اول

در سال اول، اولویت با شناخت دقیق مسئله و فعال‌سازی ظرفیت‌های موجود است. نخست باید یک خط پایه اجتماعی و فرهنگی تهیه شود: تعداد نوجوانان و جوانان، الگوی اوقات فراغت، مشارکت ورزشی، نگرانی‌های خانواده، وضعیت مصرف پرخطر و نقاط زمانی و مکانی مسئله. این ارزیابی باید محرمانه و با همکاری متخصصان انجام شود.

همزمان تقویم «عزت‌آباد زنده» با حداقل دو فعالیت منظم هفتگی آغاز شود، باشگاه نوجوان و جوان شکل بگیرد و لیگ‌های محلی در فضاهای ورزشی موجود فعال شوند. در این مرحله هدف ایجاد ریتم و اعتماد است، نه اجرای پروژه‌های بزرگ.

پروژه «روایت عزت‌آباد» نیز در سال اول آغاز شود و اطلاعات شاه‌فیروز، قلعه‌سنگ، عکس‌های قدیمی و تاریخ شفاهی گردآوری شود. برای روایت‌های تاریخی، همکاری میراث فرهنگی شهرستان ضروری است. در کنار آن، مذاکره با معادن برای یک بسته حمایت سالانه فرهنگی و ورزشی انجام شود.

در پایان سال اول، یک گزارش کوتاه از تعداد برنامه‌ها، مشارکت جوانان، رضایت خانواده‌ها، استفاده از پارک و ورزشگاه و داده‌های سلامت اجتماعی تهیه شود تا مشخص شود کدام برنامه‌ها باید ادامه، اصلاح یا متوقف شوند.

۲-۶. اقدامات میان مدت؛ سال دوم و سوم

در سال دوم و سوم، برنامه‌های موفق سال اول باید از حالت آزمایشی به ساختار پایدار تبدیل شوند. باشگاه نوجوان می‌تواند گروه‌های تخصصی ورزش، رسانه، میراث، مهارت و داوطلبی داشته باشد و جوانان سال اول به مربی یا مسئول گروه‌های جدید تبدیل شوند.

جشن یا رویداد منطقه‌ای گلیم و هویت با همکاری دارستان و سایر بازیگران طراحی شود. همزمان مسیر معرفی شاه‌فیروز و قلعه‌سنگ، تابلوهای روایت و محتوای دیجیتال تکمیل شود. هدف در این مرحله، تبدیل فرهنگ از مصرف بودجه به تولید هویت، مشارکت و بخشی از اقتصاد رویداد است.

پیگیری دبیرستان دخترانه، توسعه برنامه‌های اختصاصی دختران نوجوان و تقویت خدمات مشاوره و سلامت نیز باید در این دوره دنبال شود. در حوزه ورزش، دوره‌های مربیگری و تربیت داور و مسئول اجرایی محلی می‌تواند وابستگی برنامه‌ها به نیروهای بیرونی را کاهش دهد.

در پایان سال سوم، ارزیابی مجدد اجتماعی انجام شود تا تغییر در مشارکت، استفاده از فضاهای عمومی، احساس امنیت و شاخص‌های رفتار پرخطر سنجیده شود. اگر داده‌ها بهبود نشان ندهند، برنامه باید با کمک متخصصان بازطراحی شود.

۳-۶. اقدامات بلندمدت؛ سال چهارم و پنجم

در افق چهارم و پنجم، هدف آن است که عزت‌آباد در منطقه به روستایی با زیست فرهنگی فعال و جوان‌محور شناخته شود؛ روستایی که پارک و ورزشگاه آن فقط زیرساخت نیست، بلکه برنامه دارد و نوجوان آن امکان مشارکت واقعی پیدا می‌کند.

در این مرحله می‌توان رویداد فرهنگی منطقه‌ای را تثبیت، شبکه همکاری با دارستان و سیرجان را توسعه و مسیر میراث محلی را کامل کرد. اگر نیاز به فضای مستقل فرهنگی وجود داشته باشد، تصمیم ساخت یا تجهیز آن باید بر اساس تجربه سه سال نخست و میزان استفاده واقعی از برنامه‌ها اتخاذ شود، نه صرفاً بر اساس میل به ساخت ساختمان جدید.

پایداری مالی نیز باید تثبیت شود. مشارکت منظم شرکت‌های معدنی، سهم مشخص منابع محلی و درآمد احتمالی رویدادها می‌تواند یک صندوق کوچک برای فرهنگ و جوان ایجاد کند. مهم‌ترین دستاورد بلندمدت، با این حال، ساختمان یا بودجه نیست؛ شکل‌گیری نسلی از جوانان است که خود برنامه‌ریز، مربی، داوطلب و روایتگر عزت‌آباد باشند.

۷. کانون تحول و پیشرفت روستای عزت‌آباد

کانون تحول و پیشرفت عزت‌آباد باید هماهنگ‌کننده اجرای این سند باشد. با توجه به ماهیت پیشران، ترکیب کانون لازم است میان مدیریت محلی، جوانان، آموزش، ورزش، سلامت، فرهنگ، خانواده و اقتصاد محلی تعادل ایجاد کند. فهرست اسامی اعضای کانون مطابق نظر کارفرما در مرحله بعد به سند افزوده خواهد شد.

پیشنهاد می‌شود کانون، بدون ایجاد تشکیلات سنگین، چند کارگروه مشخص داشته باشد: فرهنگ و جوان، ورزش، آموزش و خانواده، سلامت و پیشگیری اجتماعی، میراث و هویت محلی و تأمین منابع. هر کارگروه باید یک مسئول، یک برنامه سه‌ماهه و چند شاخص محدود داشته باشد.

جلسه کانون بهتر است هر سه ماه یکبار به ارزیابی پیشرفت اختصاص یابد. پرسش اصلی جلسه نباید «چه جلسه‌ای برگزار شد؟» باشد، بلکه باید مشخص شود چند جوان درگیر برنامه‌اند، چه فضاهایی فعال شده، چه مانعی وجود دارد، کدام خانواده‌ها نیاز به حمایت دارند و چه منابعی برای فصل بعد لازم است.

ردیف	نام و نام خانوادگی	نام پدر	شماره همراه	معرفی کوتاه و روزمره
۱	عبدالعلی پورخسروانی	بشیر	۰۹۱۳۲۴۷۰۵۴۹	دهیار
۲	سید مجتبی آتشی پور	سید حسن	۰۹۱۳۲۴۵۷۴۲۷	مسئول هیئت امناء
۳	محمد جهانشاهی	یدالله	۰۹۱۳۱۷۸۳۸۷۹	نماینده شورا
۴	محسن آبروزن	اسدالله	۰۹۱۳۸۴۸۸۵۶۶	نماینده شورا
۵	علی آزادخواه	اصغر	۰۹۱۳۳۴۵۴۲۶۳	نماینده جوانان
۶	مهديه جهانشاهی	عزیز	۰۹۱۳۲۴۴۳۴۹۰	روابط عمومی
۷	علی جهانشاهی	یدالله	۰۹۱۳۳۴۷۴۹۶۴	ورزشکاران روستا
۸	حسن سالاری	اسماعیل	۰۹۱۳۸۲۶۲۱۷۳	نماینده مخابرات
۹	فاطمه عزت آبادی	امیدعلی	۰۹۱۳۶۲۹۴۸۹۴	نماینده و مسئول بهداشت
۱۰	زهره عزت آبادی	ماشاءالله	۰۹۱۳۵۸۵۲۳۲۵	نماینده بانوان روستا
۱۱	حاج آقااکبر زاده	محمد	۰۹۱۳۲۷۹۴۴۲۰	روحانی روستا

جمع‌بندی

عزت‌آباد روستایی بدون ظرفیت نیست؛ برعکس، از اقتصاد معدنی، کشاورزی، زیرساخت ورزشی، مدرسه، پارک، شبکه مذهبی، میراث تاریخی و سرمایه انسانی برخوردار است. مسئله اصلی آن است که این سرمایه‌ها هنوز به یک تجربه منسجم برای زندگی روزمره جوانان تبدیل نشده‌اند.

نگرانی جدی مطرح‌شده در جلسه درباره گسترش مصرف الکل و رفتارهای پرخطر باید نه با انکار و نه با بزرگ‌نمایی پاسخ داده شود. نخست باید ابعاد واقعی مسئله با داده دقیق سنجیده شود و سپس مجموعه‌ای از پیشگیری، حمایت خانواده، ارجاع سلامت، فعالیت ورزشی، برنامه فرهنگی و مدیریت فضای عمومی اجرا شود. برخورد با جرم نیز باید از مسیر دستگاه‌های تخصصی دنبال شود.

بر همین اساس، پیشران پیشنهادی سند «بازآفرینی زیست فرهنگی و اجتماعی عزت‌آباد با محور جوانان» است. این انتخاب از یک منطق ساده می‌آید: روستا تا حد زیادی فضا و دارایی دارد؛ آنچه کم دارد شبکه‌ای مستمر از فعالیت، تعلق، هویت و مشارکت است. اگر این شبکه ساخته شود، ورزش، مدرسه، مسجد، میراث، پارک، خانواده و حتی معدن می‌توانند اجزای یک مسیر مشترک توسعه شوند.

تحول عزت آباد با یک جشن یا ساختمان رخ نمی دهد. تحول زمانی آغاز می شود که هر هفته جوانی برای حضور در سالن، پارک، باشگاه یا برنامه روایت دلیل داشته باشد و خود جوانان از مخاطب برنامه به طراح و مجری آن تبدیل شوند. آنجاست که فرهنگ از حاشیه توسعه به پیشران آن تبدیل می شود.

